

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Братко Олександр Сергійович, 1980 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2005 році Тернопільську академію народного господарства за спеціальністю «Міжнародна економіка», виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Міжнародні економічні відносини».

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 58.082.119 створена згідно наказу ректора Західноукраїнського національного університету № 343 від 27.05.2026 року на підставі рішення Вченої ради Західноукраїнського національного університету (протокол № 9 від 27.05.2026 року) у складі:

- Голови разової спеціалізованої вченої ради – Роман ЗВАРИЧ, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Західноукраїнського національного університету.
- Рецензентів – Ігор ЛІЩИНСЬКИЙ, доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки Західноукраїнського національного університету;
Анастасія ВІРКОВСЬКА, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та глобалістики Західноукраїнського національного університету.
- Офіційних опонентів – Юрій ДАНЬКО, доктор економічних наук, професор, проректор з наукової та міжнародної діяльності Сумського національного аграрного університету;
Сергій СЕГЕДА, доктор економічних наук, професор, в.о. декана факультету інформаційних і прикладних технологій Донецького національного університету імені Василя Стуса.

на засіданні 22 липня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 29 – Міжнародні відносини Братку Олександру Сергійовичу на підставі публічного захисту дисертації на тему «Інтеграція України в глобальні ланцюги доданої вартості продуктів молокопереробної галузі» за спеціальністю 292 – Міжнародні економічні відносини.

Дисертацію виконано в Західноукраїнському національному університеті Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль.

Науковий керівник Олена СОХАЦЬКА, доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин Західноукраїнського національного університету.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки та пропозиції, викладені в дисертації, зроблені автором особисто. З метою забезпечення достовірності та обґрунтованості одержаних результатів дисертаційної роботи було застосовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Дисертаційна робота виконана українською мовою.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретико-методологічних і прикладних основ ГЛДВ, виокремленні тенденцій потоків капіталів та товарів у молокопереробній галузі та обґрунтуванні стратегічних орієнтирів інтеграції України у глобальну мережу виробників молочного сектору.

Наукові результати, що характеризують новизну проведеного дослідження полягають у такому:

вперше:

– запропоновано стратегію інтеграції України в ГЛДВ молокопереробної галузі, що базується на переході від екстенсивних засад (Upstream-донор) цінової конкуренції

сировинних товарів до створення інтелектуальної доданої вартості на основі п'яти взаємопов'язаних векторів: продуктивний апгрейдинг (глибока переробка вторинної сировини), функціональний апгрейдинг (розвиток власних брендів для ринків Глобального Півдня), процесний апгрейдинг (цифровізація, впровадження концепції Dairy.4.0), організаційних апгрейдинг (залучення до корпоративних мереж) та міжсекторальний апгрейдинг (інтеграція з біотехнологіями).

удосконалено:

- науковий підхід до дослідження кон'юнктури глобального сектору молокопереробки, що, на відміну від існуючих, ґрунтується на аналізі даних по виробництву, рівні цін та напрямку товарних потоків в розрізі видів продукції з різним ступенем доданої вартості, що дозволило виявити центри постачання та споживання молочної продукції;

- методика оцінки участі країни в ГЛДВ, яка базується на матричному аналізі експортної орієнтації, рівня самозабезпечення, індексів виявлених порівняльних переваг та імпоротної залежності, що дозволило виявити чотири стійкі моделі участі країн в ГЛДВ («спеціалізовані глобальні постачальники», «збалансовані індустріальні виробники», «автаркічні гіганти» та «імпортозалежні споживачі/хаби») та розмежувати статус «Upstream-донора» та «переробного хабу» і тим самим виявити приховані механізми перерозподілу доданої вартості, які не відображаються у валовій торгівій статистиці;

- інструменти картування ланцюга доданої вартості, що дозволили частково подолати аналітичні обмеження відсутності статистичних таблиць «витрати-випуск» для молокопереробної галузі та уможливило емпіричне підтвердження ролі України у ГЛДВ (нетто-експортера у категоріях біржових молочних товарів, ресурсного донора для переробної промисловості ЄС та постачальника дешевого білка для менш розвинутих країн);

- параметри моделі розвитку ланцюгів доданої вартості для підприємства молокопереробної галузі на основі концептуальної спіралі вибору, яка базується на аналізі секторальних мега-трендів розвитку, управлінні ризиками внутрішнього та зовнішнього середовища (матриця SWOT + PEST + Risk & Trends), виборі бізнес-моделі (поетапний перехід від локальної орієнтації B2C до транскордонних форматів Private Label та індустріального B2B), а також інструментарію фінансування з метою формування інтегрованого, адаптивного і стійкого ланцюга доданої вартості, що поєднує якість, інновації, прозорість, сталість і споживчу довіру як ключові джерела доданої вартості і конкурентоспроможності в галузі.

набули подальшого розвитку:

- уточнення сутності ГЛДВ як транснаціональної мережевої системи організації економічної діяльності, базою якої є просторова фрагментація повного життєвого циклу продукту між різними країнами відповідно до їхніх факторних конкурентних переваг, а координація цієї мережі здійснюється глобальними бізнес-гравцями з метою максимізації та перерозподілу економічної ренти на кожному етапі створення вартості;

- наукові підходи щодо ідентифікації вимірів ГЛДВ не лише як економічних, а й багатоаспектних соціальних конструкцій, в яких поєднуються глобальні ринкові сили, управлінські стратегії транснаціональних корпорацій, локальні умови та режими регулювання, що формують цілісне стратегічне бачення участі національних економік у цих конструкціях;

- уточнення поняття ланцюга доданої вартості молокопереробної галузі, що характеризує його як складну дуалістичну систему, архітектура якої детермінується фізичними властивостями продукції: вони біфуркують на короткі регіональні ланцюги для швидкопсувної продукції та довгі фрагментовані мережі для біржових товарів;

- методичні підходи до дослідження інституційного середовища молокопереробної галузі через оцінку форм конкуренції, державних програм та крос-секторальної динаміки, що дозволило виявити наступні режими інституційного регулювання участі в ГЛДВ: «неоліберальний» (Нова Зеландія), «неоестатичний» (Канада), «неокорпоративний» (елементи в США, та ЄС) та їх поєднання;

- визначення ключових мегатрендів молокопереробної галузі, а саме: зміщення центрів споживання та виробництва, радикальна інтенсифікація використання капіталу та землі,

зростання екологічної свідомості (тиск на скорочення вуглецевого сліду), експансія альтернативних білків, які трансформують ГЛДВ в напрямку побудови соціо-екологічних відповідальних систем.

Дисертаційна робота є складовою наукових досліджень Західноукраїнського національного університету, зокрема:

– держбюджетної НДР «Національна концепція екобезпеки суспільства та інклюзія циркулярної економіки в умовах пандемії» (державний реєстраційний номер 0121U109485); держбюджетної НДР «Концепція відбудови та зеленої реконструкції України» (0124U000003); держбюджетної НДР «Модель регіональної безпеки: економічні й технічні аспекти сталого розвитку та цивільного захисту під час війни» (0124U000063); при реалізації проєкту програми Еразмус+ Європейського Союзу 101048216 – REFRAG – ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH «Регіональна інтеграція: європейський бенчмарк в умовах викликів глобальної фрагментації (REFRAG)»; науково-дослідній роботі кафедри міжнародних економічних відносин ЗУНУ «Трансформація бізнесу в умовах сталого розвитку глобальної економіки» (0123U109485); науково-дослідної роботи в межах основного робочого часу професорсько-викладацького персоналу, докторантів, аспірантів та здобувачів наукового ступеня кафедри міжнародних економічних відносин «Геоеткономічні детермінанти повоєнного розвитку України в глобальному просторі» (0122U201486).

Дисертація у частині структури, змісту, загального обсягу та кількості наукових публікацій, що висувається до здобувача ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України та є результатом науково-дослідної роботи, що характеризується належним науково-методичним рівнем її виконання. Під час рецензування не виявлено ознак академічного плагіату та інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного дослідження та дотримання норм академічної доброчесності.

Кваліфікаційна робота написана діловою українською мовою, містить анотації українською та англійською мовами, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Повний обсяг дисертаційної роботи викладено на 261 сторінках. Робота містить 22 таблиці, 41 рисунок, список використаних джерел налічує 217 найменування, 16 додатків розміщено на 24 сторінках.

Здобувач має 12 наукових публікацій за темою дисертації, з них: 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у науковому виданні, що включене до міжнародних наукометричних баз даних Scopus та Web of Science, 7 публікацій – за матеріалами міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій, у тому числі:

– статті у наукових виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних Scopus та Web of Science:

1. Bratko O., Gukaliuk A., Shyfrina N., Kadyrus I. Managing supply chains amidst geopolitical instability. *Acta Logistica*. 2025. Vol. 12, Is. 2. P. 417–426. DOI: <https://doi.org/10.22306/al.v12i2.669> URL: https://www.actalogistica.eu/issues/2025/II_2025_19_Bratko_Gukaliuk_Shyfrina_Kadyrus.pdf.

– статті у наукових фахових виданнях України:

2. Сохацька О. М., Братко О. С. Ключові фактори залучення до глобальних ланцюгів доданої вартості. *Економіка та суспільство*. 2024. №59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-133>. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3504>

3. Братко О. Регулювання молокопереробної галузі провідними світовими експортерами. *Вісник економіки*. 2024. Вип. 3. С. 116–128. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2024.03.116>. URL: <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1655/1776>

4. Братко О. Кон'юнктура світового ринку продуктів молокопереробної галузі. *Вчені записки: збірник наукових праць*. 2025. №38 (1). С. 8-19. DOI: https://doi.org/10.33111/vz_kneu.38.25.01.01.005.011. URL: [https://vz.kneu.ua/archive/2025/38\(1\).01](https://vz.kneu.ua/archive/2025/38(1).01)

5. Братко О. Глобальні тренди трансформацій у молокопереробній галузі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2025. Вип. 57. С. 15–20. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2025-57-2>. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/57_2025ua/4.pdf.

– публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Братко О. Маркетинговий підхід до формування глобальних ланцюгів постачання. *Восьмі Всеукраїнські наукові читання пам'яті С. І. Юрія: збірник наукових праць*. Тернопіль: ЗУНУ, 15 листопада 2022 року. С. 14-15. URL: http://kaf-fin.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/10/Zbirnyk_Naukovi_chytannia_2022.pdf

7. Братко О. Проблеми логістичної індустрії в умовах війни та міжнародна торгівля. *Інноваційні процеси економічного та соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід: матеріали XVI Міжнародної наукової конференції молодих учених і студентів*. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. С. 13-14. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/0d857407-cf2e-424e-bdf1-d5d29720f42a/content>

8. Братко О., Сохацька О. Ключові фактори становлення та розвитку глобальних ланцюгів доданої вартості. *Сучасні тренди соціально-економічних перетворень та інтелектуалізації суспільства в умовах сталого розвитку: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції*, Запоріжжя, 10 листопада 2023 р. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2023. С. 357-358. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/ii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferenciya-2023.pdf>

9. Братко О., Сохацька О. Тенденції розвитку міжнародної торгівлі під впливом глобальних ланцюгів доданої вартості. *Глобальні перспективи розвитку України: я живу в майбутньому (Б. Гаврилишин): матеріали наукового круглого столу*, Тернопіль, 30 листопада 2023 р. – Тернопіль: ЗУНУ, 2023. С. 24-26. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/311c57ff-b43b-424e-ba22-cfe8df06f735/content>

10. Братко О. Вплив глобальних ланцюгів доданої вартості на розвиток національної економіки. *Інноваційні процеси економічного та соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід: матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів*. Тернопіль: ЗУНУ, 2024. С.132-134. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/items/5dd16a5f-946f-4b6c-91c0-a2e3bbf4c294>

11. Братко О. Україна в глобальних ланцюгах доданої вартості продуктів молокопереробки: шляхи посилення інтеграції. *Інноваційні процеси економічного та соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід: Тези доповідей XVIII Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів*. – Тернопіль: ЗУНУ. 2025. С. 178-180. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/items/93b1b8c6-02a2-45d4-bf44-0114948077d5>

12. Братко О. Розвиток ринку сухого молока в Україні. *Міжнародна економіка в умовах кліматичних змін: глобальні виклики: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції* – Тернопіль: ЗУНУ, 2025. С.202-204. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/54504>

У дискусії взяли участь і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці та висловили зауваження:

Голова ради: **Роман ЗВАРИЧ**, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Західноукраїнського національного університету. Без зауважень.

Рецензент: **Ігор ЛЩИНСЬКИЙ**, доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки Західноукраїнського національного університету. Зауваження:

1. У підрозділах 2.2 та 2.3 автор здійснює типологізацію моделей участі країн у молочних ГЛДВ та детально описує ризики статусу «Upstream-донора». Визнаючи обґрунтованість висновку про периферійний характер інтеграції України, у дисертації детально не проаналізовано досвід країн Центрально- Східної Європи (наприклад, Республіки Польщі), які пройшли шлях від сировинних придатків до потужних переробних хабів у межах єдиного ринку ЄС. Порівняльний аналіз інституційних умов такого переходу збагатив би аналітичну частину дослідження.

2. У контексті інтеграції України до європейського економічного простору, автор детально описує механізми макрофінансового де-ризикінгу (зокрема, інструменти Ukraine Facility). Однак недостатньо уваги приділено вимогам Європейського зеленого курсу та транскордонному вуглецевому регулюванню (СВАМ). Оскільки молочне тваринництво є суттєвим джерелом викидів парникових газів, адаптація українських ГЛДВ до екологічних стандартів ЄС є критичною умовою для подолання некомерційних бар'єрів, що потребувало більш детального висвітлення в роботі.

Рецензент: **Анастасія ВІРКОВСЬКА**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та глобалістики Західноукраїнського національного університету. Зауваження:

1. У кваліфікаційній роботі варто було б зазначити про цифровізацію та інновації в глобальних ланцюгах доданої вартості молокопереробної галузі (аналіз впливу цифрових технологій (Big Data, блокчейн, штучний інтелект) на прозорість та ефективність ланцюгів, використання інноваційних платформ для відстеження походження продукції та забезпечення якості, роль цифрових рішень у підвищенні конкурентоспроможності українських підприємств на глобальному ринку).

2. У кваліфікаційній роботі варто було б додати екологічну та соціальну складову інноваційних стратегій (зокрема, цифрові інструменти, що допомагають зменшити вуглецевий слід у виробництві, інновації у сфері сталого розвитку та їх інтеграцію в глобальні ланцюги доданої вартості).

Опонент: **Юрій ДАНЬКО**, доктор економічних наук, професор, проректор з наукової та міжнародної діяльності Сумського національного аграрного університету. Зауваження:

1. У підрозділі 2.3 автор обґрунтовує периферійний характер участі України у ГЛДВ молокопереробної галузі та визначає її позицію як нетто- експортера біржових товарів, ресурсного донора для переробної промисловості ЄС і постачальника дешевого білка для країн із нижчим рівнем доходу. Разом із тим на с. 119-125 доцільно було б глибше сегментувати українські молокопереробні підприємства за масштабом діяльності, експортною спроможністю, технологічним рівнем і готовністю до інтеграції в ГЛДВ, оскільки великі експортери, середні регіональні переробники та малі виробники мають різні можливості для реалізації запропонованих стратегій апгрейдингу.

2. У підрозділі 3.2 автором сформовано стратегію інтеграції України до ГЛДВ молокопереробної галузі, що базується на п'яти взаємопов'язаних векторах апгрейдингу. Водночас на с. 169-173 стратегія має переважно концептуальний характер. Доцільно було б конкретизувати етапність її реалізації, виокремивши короткострокові заходи в умовах війни, середньострокові заходи в період повоєнного відновлення та довгострокові заходи в контексті інтеграції України до ринку ЄС. Це посилює прикладне значення запропонованих рекомендацій.

Опонент: **Сергій СЕГЕДА**, доктор економічних наук, професор, в.о. декана факультету інформаційних і прикладних технологій Донецького національного університету імені Василя Стуса. Зауваження:

1. На с. 169-185 автор обґрунтовує п'ять векторів апгрейдингу та концептуальну модель «спіралі вибору» як інструмент стратегічного вибору. Разом з тим, модель залишається переважно описовою. Дослідження суттєво виграло б від запровадження чітких кількісних порогових значень та індикаторів, що дозволяли б визначати момент і умови переходу підприємства з одного етапу спіралі на наступний. Наявність таких критеріїв могла б посилити практичну цінність моделі для безпосереднього використання підприємствами.

2. У загальних висновках сформульовано стратегію переходу України від моделі Upstream-донор до створення інтелектуальної та технологічної ренти через реалізацію п'яти векторів апгрейдингу. Стратегія виглядає логічною та обґрунтованою. Однак її успішна реалізація значною мірою залежить від відновлення та модернізації сировинної бази галузі — виробництва молока. Автор міг би чіткіше і глибше окреслити взаємозв'язок між стратегіями апгрейдингу переробних підприємств та необхідними заходами державної підтримки розвитку молочного скотарства як критичної, базової ланки всього ланцюга доданої вартості.

Результати відкритого голосування:

«За» — 5 членів ради,

«Проти» — 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Братку Олександрю Сергійовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 29 Міжнародні відносини за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Роман ЗВАРИЧ